

УДК 631.333

А.С. Кобець, д.т.н.; М.М. Науменко, к.т.н.; Н.О. Пономаренко
Дніпропетровський державний аграрний університет

РОБОЧИЙ ОРГАН ДЛЯ РОЗКИДАННЯ СИПУЧИХ МАТЕРІАЛІВ

Наведено обґрунтування конструкції робочого органу для розкидання сипучого матеріалу.

МІНЕРАЛЬНІ ДОБРИВА, РОЗКИДАЧ ВІДЦЕНТРОВОГО ТИПУ, ВІДНОСНИЙ РУХ, ДИСК ІЗ ЛОПАТКАМИ, ДОТИЧНІ ДО РАДІУСУ ДИСКА, ШВИДКІСТЬ ВІЛЬОТУ.

Постановка проблеми. Мінеральні добрива є одним з основних джерел підвищення родючості ґрунту і в більшості випадків вносяться суцільним способом. Ця операція виконується за допомогою різноманітних машинно-тракторних агрегатів, робота яких оцінюється за рядом показників якості [1]. Серед показників якості розкидачів добрив найголовніші – це повнота і норма внесення та рівномірність розподілу по площі. Останній показник особливо актуальний, коли вноситься повна доза, тому, що нерівномірне внесення може призвести до нерівномірного росту рослин, до накопичення в рослинній продукції шкідливих речовин особливо нітратів [2]. Все це призводить до зниження ефективності добрив, до зменшення врожайності і до зниження якості продукції рослинництва.

Аналіз досліджень і публікацій. В Україні домінують напрямки землеробства з використанням хімічних препаратів. Пов'язано це з багатьма факторами, але визначальним є те, що за розрахунками, через нестачу певних хімічних елементів у ґрунті, через хвороби рослин, наявність бур'янів і шкідників втрачається більше третини можливого урожаю. Для забезпечення належного рівня поживних речовин у ґрунті необхідно вносити мінеральні добрива. Витрати агрохімікатів у перерахунку діючої речовини на один гектар у світі зростають. Тобто існує проблема не тільки інтенсифікації процесів захисту рослин і внесення мінеральних добрив, але і пошуку нових механіко-технологічних шляхів економії ТМ та збереження навколишнього середовища [3].

Мінеральні добрива вносять за прямою або перевальною технологіями в залежності від наявної техніки та відстані від поля до складу. Остання застосовується рідко, оскільки супроводжується великими втратами добрив при транспортуванні. Вносять їх в оптимальні агротехнічні терміни, виконуючи

установлені дози та рівномірно розташовуючи їх по поверхні поля. Діаметр гранул добрив не повинен перевищувати 5 мм. Руйнування гранул до 1 мм – не більше 5%. [4-7] Нерівномірність розташування при поверхневому внесенні добрив по всій площі поля не повинна перевищувати 25% для кузовних машин та 15% – для тукових сівалок. Якість роботи машин залежить від точності регулювання відцентрового робочого органу та правильної установки ширини захвату агрегату. Нерівномірність внесення добрив відцентровими робочими органами машин часто перевищує паспортні значення в декілька разів та досягає 50–70%, що нерідко призводить до недобору на $\frac{1}{4}$ врожаю сільськогосподарських культур. Досліди, які були проведені в господарствах [7] показали, що цей недолік можна виправити, якщо робочий захват агрегату не буде перевищувати оптимальних розмірів, які вказуються в технічній характеристиці розкидача.

Підвищення дальності розсіювання сипучого матеріалу можна досягти за рахунок зміни форми осі лопатки, яка приймається криволінійною, в формі дуги кола, випуклої в напрямку протилежному напрямку обертання і дотичної до радіуса диска в центрі [8].

Мета досліджень. Дослідити та покращити вплив конструкцій роторних робочих органів на якісні показники роботи розкидачів мінеральних добрив.

Матеріал досліджень. Одним із способів збільшення ширини захвату відцентрового розкидача і підвищення рівномірності розташування по ній мінеральних добрив є надання окремим порціям частинок початкових швидкостей, вільного руху, які відрізняються величиною та напрямком [9].

Відцентрові розкидачі подають більшу кількість добрив на середню частину полоси розсіву і меншу – по краях, в зв'язку з чим для покращення рівномірності потрібно працювати з перекриттям суміжних проходів. Але цей спосіб одночасно зменшує робочу ширину захвату, що в деякій мірі понижує переваги відцентрового розкидача. Щоб покращити рівномірність, необхідно змінити характер розташування добрив по ширині захвату. Найбільш просто це здійснити шляхом зміни прямолінійної осі лопатки, на криволінійну, в формі дуги, кола випуклої в напрямку, протилежному напрямку обертання і дотичної до радіуса диска в центрі.

З цією метою в ДДАУ було досліджено конструкцію відцентрового розкидача мінеральних добрив.

Схема конструкції робочого органу (вид зверху та розріз А-А) наведена на рис. 1.

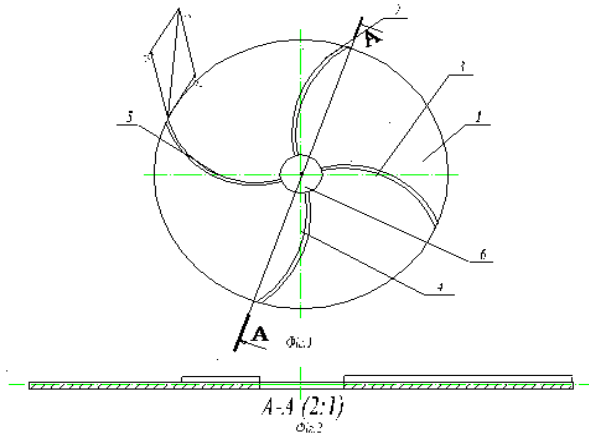

Рис. 1 – Робочий орган для розкидання сипучих матеріалів

Схема конструкції робочого органу (вид зверху та розріз А–А) наведена на рис. 1.

Робочий орган складається з диска 1, що обертається, із закріпленими на ньому лопатками 2, 3, 4, 5, криволінійні осі яких є дотичними до радіуса диска в його центрі. Диск 1 обертається на вертикальному валі 6.

Пристрій працює наступним чином. Сипучий матеріал, що подається на диск 1, захоплюється лопатками 4 і під дією відцентрових сил переміщується вздовж лопаток 4 і сходять з поверхні диску 1 та розсівається по поверхні поля.

Швидкість вильоту добрив буде визначатися як [1]:

$$\vec{V} = \vec{V}_r + \vec{V}_e, \quad (1)$$

де $\vec{V}_r, \vec{V}_e$ – відповідно відносна та переносна швидкість вильоту сипучої суміші, м/с.

Причому,

$$V_e = \omega \cdot R, \quad (2)$$

де R – радіус диска; r_0 – відстань від центра диска до внутрішнього торця лопатки.

При криволінійній формі осі лопатки, що пропонується, дальність польоту частинок сипучого матеріалу значно змінюється в бік зростання.

Відносну швидкість можна визначити з основного рівняння динаміки відносного руху окремої туки, яка для випадку, що розглядається має вигляд:

$$m\overline{Wr} = \overline{P} + \overline{F_{T1}} + \overline{F_{T2}} + \overline{N_1} + \overline{N_2} + \overline{F_e} + \overline{F_K}, \quad (3)$$

де m – маса туки; W_r – відносне прискорення; $P = mg$ – вага туки; N_1 – горизонтальна нормальна реакція лопатки; F_{T1} – сила тертя, що виникає при ковзанні туки по лопатці; N_2 – вертикальна нормальна реакція диска; F_{T2} – сила тертя, що виникає при ковзанні туки по диску; F_e – переносна сила інерції; F_K – Коріолісова сила інерції.

Вектори сил, що діють на туку окрім вертикальних сил P і N_2 наведенні на рис. 2.

Проектуючи вектори рівняння (3) на дотичну до траєкторії можна отримати:

$$mWr = -F_{T1} - F_{T2} + F_e \cos \frac{\gamma}{2} \quad (4)$$

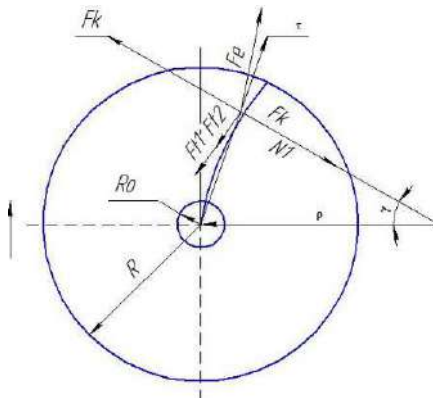

Рис. 2 – Схема сил, що діють на туку в горизонтальній площині, та геометричні характеристики розкидача

Сили тертя F_{T1} і F_{T2} визначаються як

$$F_{T1} = f_1 N_1 \text{ і } F_{T2} = f_2 N_2,$$

де f_1 і f_2 – коефіцієнт тертя ковзання.

Скалярне рівняння для визначення нормальної реакції N_1 має вигляд:

$$N_1 - F_K - F_e \sin \frac{\gamma}{2} \quad (5)$$

Коріолісова сила інерції визначається як:

$$F_K = m2\omega V_r,$$

де ω – кутова швидкість диска;

V_r – відносна швидкість туки.

Для переносної сили інерції можна отримати:

$$F_e = m\omega^2 2\rho \sin \frac{\gamma}{2},$$

де ρ – радіус кривизни осі лопатки.

Враховуючи викладене, і маючи на увазі, що $N_2 = mg$, приводимо рівняння (4) до вигляду:

$$mW_r = -f_1 2m \omega V_r - f_1 m \omega^2 2 \rho \sin \frac{\gamma}{2} - f_2 mg + m \omega^2 2 \rho \sin \frac{\gamma}{2} \cos \frac{\gamma}{2},$$

або

$$\frac{dV_r}{dt} = -2f_1 \omega V_r - 2f_1 \omega^2 \rho \sin \frac{\gamma}{2} - f_2 g + \omega^2 \rho \sin \gamma.$$

Виражаючи відносну швидкість V_r і поточне значення кута γ через дугову координату s можна прийти до остаточного вигляду рівняння:

$$\frac{d^2 s}{dt^2} = -2f_1 \omega \frac{ds}{dt} - 2f_1 \omega^2 \rho \sin \frac{s}{2\rho} - f_2 g + \omega^2 \rho \sin \frac{s}{\rho}. \quad (6)$$

Чисельний розв'язок диференціального рівняння (6) дає можливість встановлювати кінематичні характеристики відносно руху, що дозволяє визначити при якому радіус кривизни ρ абсолютна швидкість вильоту туки буде максимальною.

Як окремий випадок з рівняння (6) витікає диференціальне рівняння руху вздовж прямолінійної радіальної лопатки, яке для $\rho \rightarrow \infty$ має вигляд:

$$\frac{d^2 s}{dt^2} = -2f_1 \omega \frac{ds}{dt} - f_1 \omega^2 s - f_2 g + \omega^2 s. \quad (7)$$

При незначній силі тертя, для $f_1 = f_2 = 0$, диференціальне рівняння (7) дає розв'язок:

$$V_r = \omega \sqrt{R^2 - R_0^2}, \quad (8)$$

де R_0 – радіус вала розкидача.

Тоді абсолютна швидкість вильоту складатиме:

$$V = \omega \sqrt{2R^2 - 2RR_0 + R_0^2}$$

Для випадку коли $R_0 \ll 0$, відносна швидкість може бути визначеною як:

$$V = \omega R.$$

Теоретичне значення абсолютної швидкості вильоту матиме мінімальне значення:

$$V_{min} = \omega R \sqrt{2}.$$

Для лопатки з радіусом кривизни $\rho = \frac{R}{2}$ абсолютна швидкість за тих же умов складатиме:

$$V_{max} = 2\omega R.$$

З викладеного витікає очевидна перспективність застосування лопатки криволінійною віссю обертання, так як швидкість вильоту гранул добрива може бути суттєво збільшеною, при забезпеченні мінімального тертя гранул з робочими поверхнями диска.

Висновки. Установка плоского диска з криволінійною формою повздожньої осі лопатки дозволить збільшити ширину захвату розсіювання сипучих матеріалів та приведе до підвищення рівномірності їх розподілу по поверхні ґрунту за рахунок накладання секторів і без втрат продуктивності.

Ефективність запропонованого робочого органу підтверджується проведеними дослідженнями.

Література

1. Яблонский А.А., Никифорова В.М. Курс теоритической механики. Том 1.
2. Ковтун Ю.В., Нетецький Л.Г. Статистичні аспекти показників якості при механізованому внесенні добрив // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Том 6 (25). Механізація та електрифікація сільського господарства. – Полтава: РВВ ПДАА, 2007. С. 65 – 68.
3. Сівак І.М. Обґрунтування параметрів регулювання розподільника мінеральних добрив в системі точного землеробства: Дис. канд. наук: 05.05.11 – 2008.
4. А.Б. Лурье, А.А. Громбчевский / Расчет и конструирование сельско-хозяйственных машин. – М.: Машиностроение. 1977. – 528 с.
5. М.Г. Догановский, Е.В. Козловский. Машины для внесения удобрений. – М.Машиностроение», 1972. – 272 с.
6. Индустриальная технология применения минеральных удобрений / Сост. М.Н.Марченко. – М.: Россельхозиздат, 1987. – 239 с.: ил.
7. Контроль качества полевых работ: Справочник. – М.: Росагропромиздат, 1991. – 191 с.

8. Заявка на патент на корисну модель «Робочий орган для розкидання сипучих матеріалів.

9. С.Д. Полонецкий, Б.А. Кушилкин, В.Д. Переверзев. Об улучшении качественных показателей центробежных разбрасывателей. – В сб. Записки Воронежского СХИ им.К.Д. Глинки. Т.35. 1968.

УДК 631.4

© Л.В. Коломієць, к.с.-г.н.; В.П. Резніченко, к.с.-г.н.; О.В. Прищепова
Кіровоградський національний технічний університет

СИДЕРАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНОМУ УДОБРЕННЮ

Проаналізовано значення сидеральних культур для відновлення родючості ґрунту, покращення фітосанітарного стану посівів, забезпечення необхідного рівня врожайності сільськогосподарських культур при одночасному зниженні кількості мінеральних добрив. Наведено особливості мікробіологічних процесів у ґрунті, котрі поліпшують його властивості.

СИДЕРАЛЬНІ КУЛЬТУРИ, ҐРУНТ, ДОВКІЛЛЯ, ДОБРИВА, ХІМІЗАЦІЯ, РОДЮЧІСТЬ, АЗОТ, ФОСФОР, КАЛІЙ, ЕКОЛОГІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО.

Постановка проблеми. На деякому етапі розвитку сільського господарства з усіх існуючих засобів боротьби за врожай перевага була надана тотальній хімізації землеробства. Відбувається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах, що викликало в Україні зростання за останні 17 років внесення мінеральних добрив на гектар орної землі (в перерахунку на 100%-ний вміст поживних речовин) з 65,1 до 157,4 кг. Внесення надвисоких доз мінеральних добрив та пестицидів призводить до забруднення водойм, питної води і продуктів харчування. Постає необхідність впровадження якісно нових технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Україна взяла на себе зобов'язання дотримуватися міжнародних принципів сталого розвитку (Йоханесбург, 2002). Основним практичним напрямом сталого розвитку у галузі сільського господарства є “органічне агропробудництво”. Попри існуючі труднощі, галузь органічного